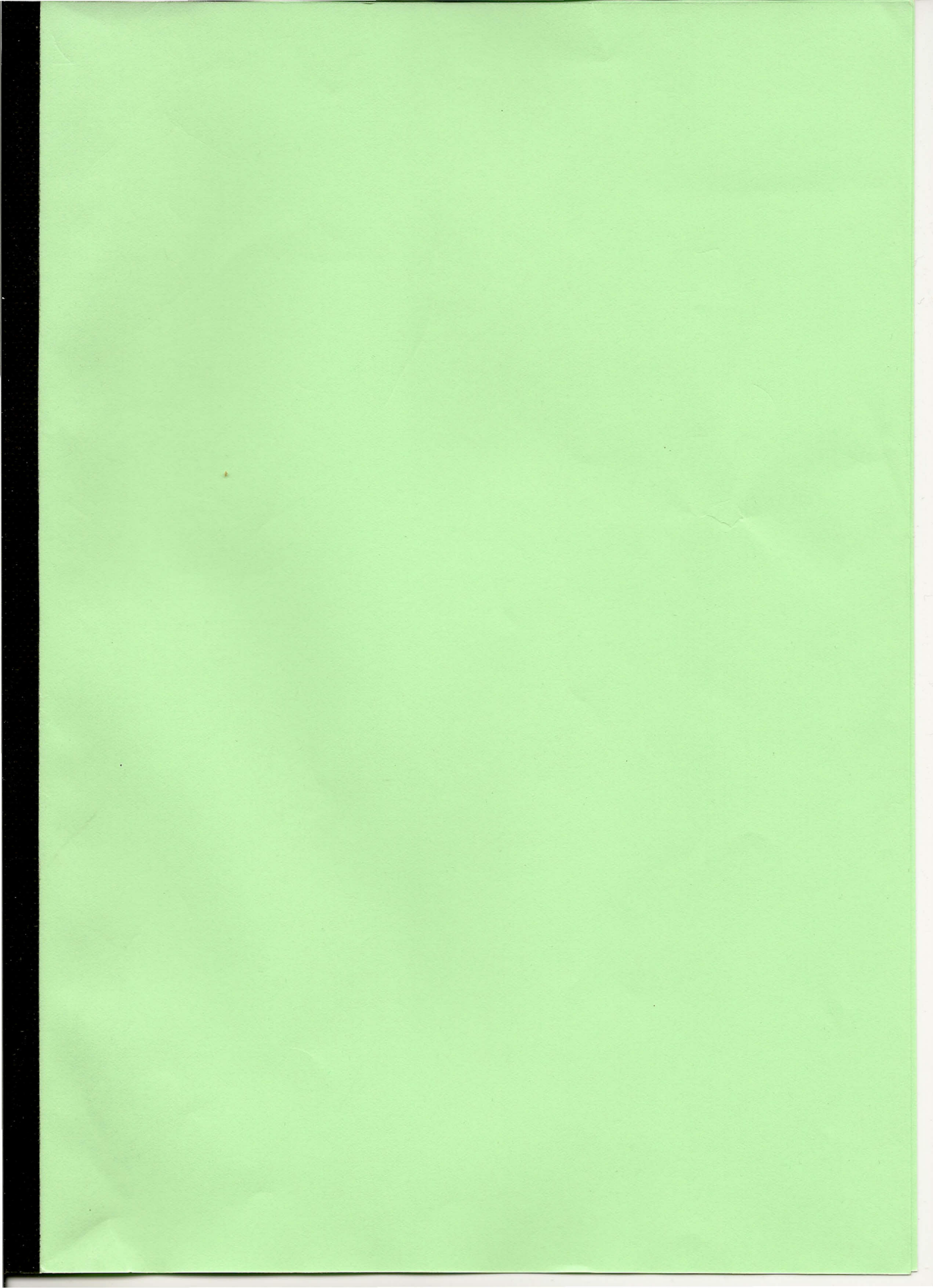

H.C. DIENDER

DE ORGELS VAN DE
ONZE LIEVE VROUWE- OF BUITENKERK
TE KAMPEN

EN VAN DE VOORMALIGE
SCHUIJKERKEN
St. NICOLAAS EN St. FRANCISCUS

Kampen

DE ORGELS IN DE
ONZE LIEVE VROUWE- OF BUITENKERK
TE KAMPEN

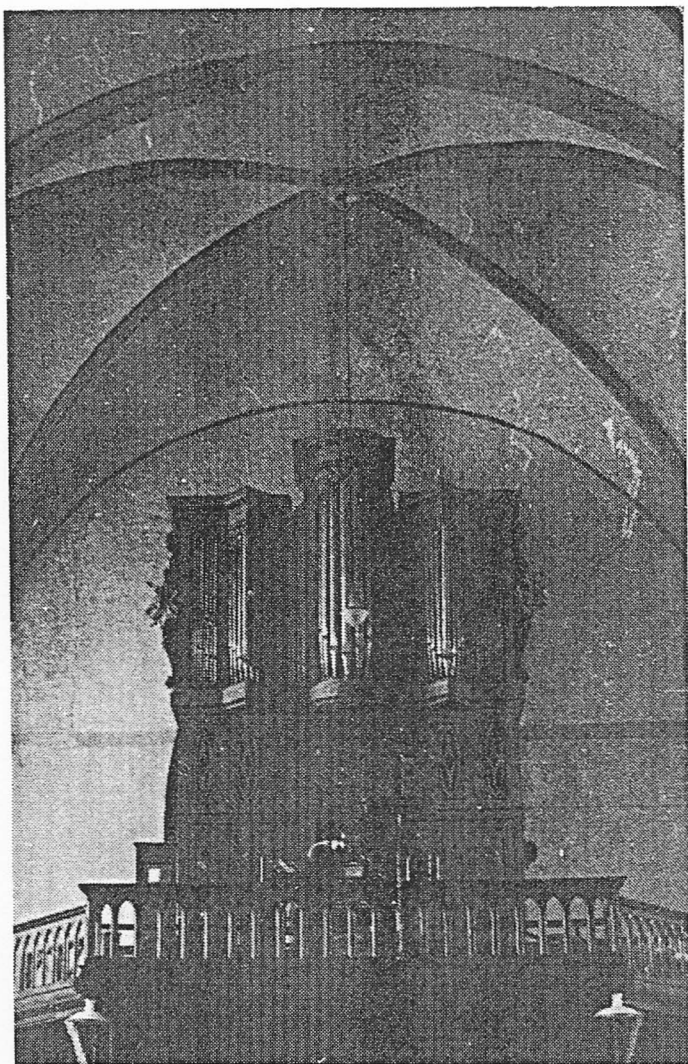
EN VAN DE VOORMALIGE SCHUILKERKEN
St. NICOLAAS EN St. FRANCISCUS

door H.C. DIENDER

Kampen. 1991

Voor deze uitgave werd, waar nodig, gebruik gemaakt van de gegevens die door de heren W.D. v.d. Kley en W.H. Zwart werden verzameld over het orgel in de O.L.Vrouwe- of Buitenkerk en die mij ter hand werden gesteld.

Ik bedank de heer Th. M. van Mierlo die de vele gegevens uit het Gemeente Archief van Kampen nauwgezet controleerde en nieuwe gegevens aandroeg.

Het orgel van 1810-1963 (Foto H.C. Diender)

INHOUD

Korte geschiedenis kerkgebouw 4

Geschiedenis orgels 6

Chronologische lijst van gegevens 8

De orgelpijpen 20

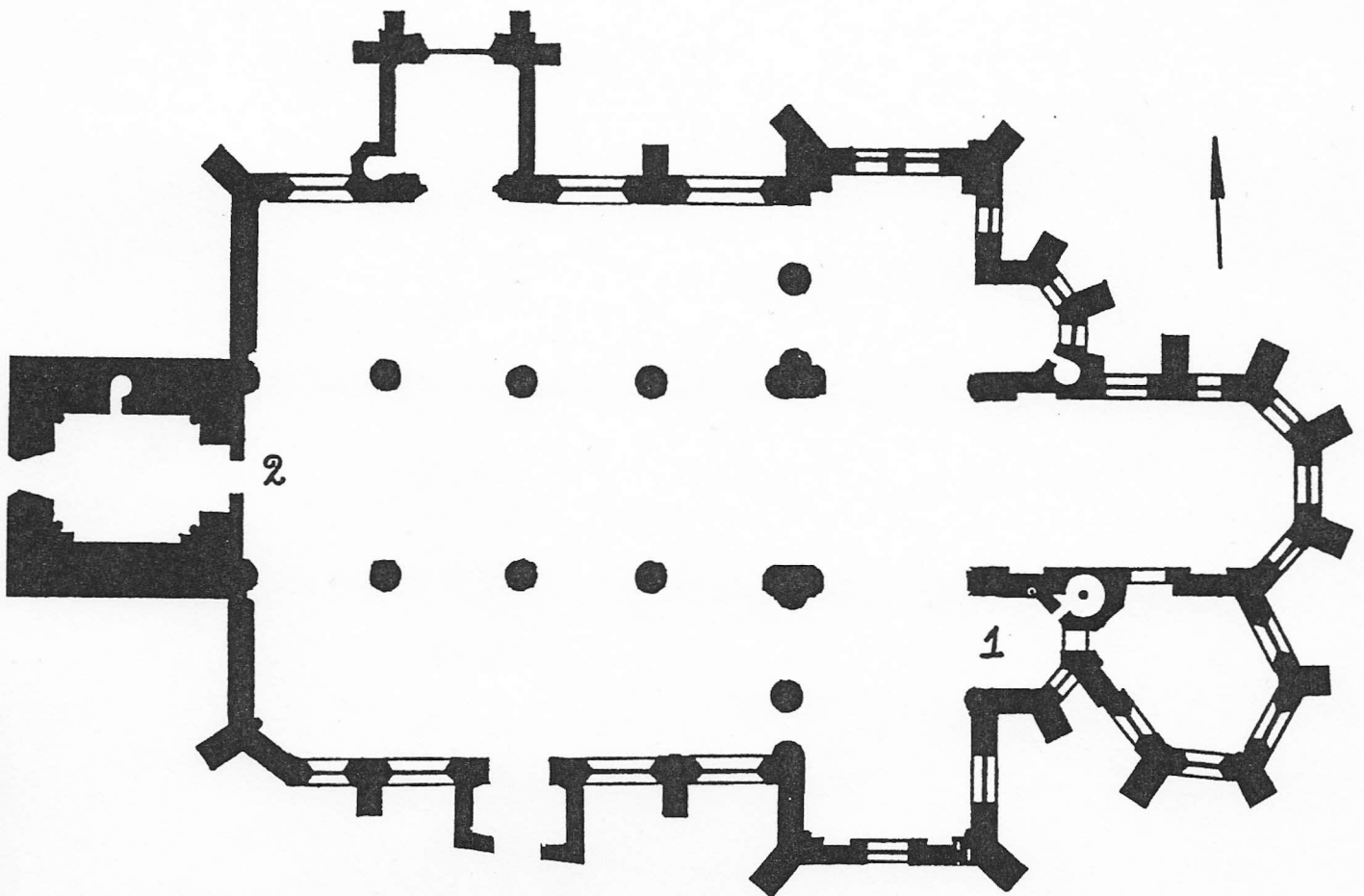
Enige verdere gegevens: Versiering orgel 21
Muziekboekenkast 22

Blaasbalgtrappers 1810-1923 23

Organisten vanaf 1810 24

De orgels van de voormalige schuilkerken 26
St. Nicolaas (pastoorsstatie) 26
St. Franciscus (paterstatie) 29

Naamregister 32

Plattegrond O.L.Vrouwekerk met de plaats van het orgel van de O.L.Vrouwe Broederschap (1) en het grote orgel (2).

KORTE GESCHIEDENIS KERKGEBOUW

De 16e eeuwse kroniekschrijver Arent toe Boecop(1) vermeldt, dat op de plaats van de Onze Lieve Vrouwekerk eens een kleine kapel gestaan moet hebben, toegewijd aan de twaalf apostelen. Deze kapel, wellicht al in 1335 aanwezig, werd afgebroken en hiervoor in de plaats werd een nieuwe gebouwd. Deze werd ook weer afgebroken om plaats te maken voor de huidige kerk, die volgens contract van 1369 werd afgebouwd door Rutger van Keulen(2), die ook aan de St. Nicolaas- of Bovenkerk in Kampen werkte. Het aandeel van Rutger in de bouw van de Onze Lieve Vrouwekerk is niet exact bekend maar lijkt mij vooral te vinden in de beide portalen en in de sacristie, omdat dit de enige delen van de kerk zijn die met natuursteen zijn afgewerkt.

Vóór 1350 werd Kampen uitgebreid en de nieuwe ommuring van de stad omvatte toen ook het gebied tot aan de Hagenpoort waardoor de kerk binnen de stadsmuur kwam te liggen(3). In 1350 wordt de O.L.Vrouwekerk drie maal genoemd bij erflatingen. Zo tegen 1380 is de kerk zover afgebouwd dat deze voor de eredienst kan worden gebruikt. Op 28 november 1380 werd de Onze Lieve Vrouwebroederschap opgericht, die in de loop van een aantal jaren belangrijk bijdroeg tot de inrichting van de kerk. Deze Broederschap schonk vijf altaren en een klein orgel, dat in de buurt van het priesterkoor een plaats vond.

Tot het oudste gedeelte van de kerk behoort het priesterkoor met de neven-absiden en het transept. Hier vinden we ook fraaie sluitstenen in de gewelven. De kerk heeft drie even hoge en haast even brede beuken, door zuilen met kraagstenen, versierd met koolbladmotieven, van elkaar gescheiden.

In 1580 kwam de kerk in protestantse handen en bleef dit ook tijdens de Franse bezetting in 1672. Na ontdaan te zijn van de aan de katholieke tijd herinnerende interieurstukken, werd in de 17e eeuw het interieur weer verfraaid door het aanbrengen van gewelfschilderingen(4) en het plaatsen van een nieuwe preekstoel(5). In de kerk hangt een groot Tien Gebodenbord(6) en een restant van een Twaalf Artikelenbord(7), die beide uit deze periode stammen.

In de loop van de jaren werd de kerk steeds minder gebruikt voor de eredienst en eind 18e eeuw werd ze alleen nog maar als begraafplaats benut. Het gebouw werd sterk verwaarloosd en als in 1809 de kerk aan de katholieken van Kampen gegeven wordt door koning Lodewijk Napoleon, is er veel geld nodig om hem weer op te knappen. Men kreeg hiervoor f 13.500,00 en daarmee kon een begin gemaakt worden met het hoognodige herstel. Op 24 oktober 1810 werd de kerk weer in gebruik genomen voor de katholieke eredienst. De kerk was echter nog lang niet voldoende gerestaureerd en telkens moest er veel geld besteed worden aan onderhoud. Toch bleek er, terwijl men over het onderhoud klaagde, in 1854/1856 geld te zijn om een reusachtig 'hoogaltaar' te bestellen bij P.J. de Kuiper te Antwerpen. Het reikte tot boven in het gewelf en was voorzien van 28 beelden(8). In 1877 werden de kruiswegstaties (atelier Mengelberg, Utrecht) aangeschaft en deze hebben de restauratie 1963-1976 overleefd en hangen weer in de kerk. Aan het eind van de 19e eeuw restaureerde P.J.H. Cuypers het priesterkoor zowel van buiten als van binnen, waarbij het altaar uit 1854 werd afgebroken en gedeeltelijk werd gebruikt voor een nieuw maar veel kleiner hoogaltaar. Dit was nodig omdat de drie tot dan toe dichtgemetselde ramen van de koorsluiting weer van glas-in-lood panelen werden voorzien.

In oktober 1963 werd de kerk gesloten om gedurende dertien jaar een algehele restauratie te ondergaan.

Toen in september 1976(9) de kerk weer officieel in gebruik genomen

werd in aanwezigheid van Z.K.H. prins Claus, was veel van het oude vertrouwde verdwenen. Zo kwam er, ter vervanging van het tijdens de restauratie afgebroken hoogaltaar uit 1927, een prachtig neogotisch hoogaltaar uit 1903(10) en een zeer mooi gesneden barokke preekstoel met voorstellingen uit het leven van Johannes de Doper, vervaardigd in 1760(11).

Het orgel, dat al zo lang de kerk sierde, werd prachtig gerestaureerd en uitgebreid. En in de lotgevallen van dit instrument willen we ons nu verder gaan verdiepen.

- (1) C.N. Fehrmann, De Kamper burgemeester Arent toe Boecop en zijn tijd, in: *Kamper Almanak 1971-1972*, blz. 145-173.
- (2) *De Kamper Orgels*, deel I, blz. 1 en 14, aant. 1 met literatuurverwijzing.
- (3) Th. M. van Mierlo, *De verdedigingswerken van Kampen*, dl. I, blz. 10, Kampen 1986.
- (4) Bij de restauratie 1963-1976 weer tevoorschijn gekomen en gerestaureerd.
- (5) J. Nanninga Uitterdijk, *Merkwaardigheden van Kampen*, 1878, blz. 58. De zandstenen poot van deze preekstoel, versierd met renaissance motieven, staat thans in het Noorderportaal van de kerk.
- (6) Na demontage van het orgel in 1964 waren er op het schot dat de scheiding vormde tussen kerk en toren een aantal gotische letters zichtbaar, terwijl de rest van het beschot helemaal wit/grijs was. Na schoonmaak bleek het een haast compleet Tien Gebodenbord te zijn, dat werd gerestaureerd en een plaats kreeg boven de ingang van het Zuiderportaal. Het bord is misschien verzaagd in 1809 toen de katholieken de kerk weer inrichten voor hun eredienst.
- (7) Was gebruikt voor het maken van een pedaalwelbord. Zie Chronologie 1941.
- (8) *Kamper Courant* van 9 augustus 1856.
- (9) Bij die gelegenheid werd door het Kerkbestuur een boekje uitgegeven: C.N. Fehrmann, *Katholiek Kampen binnen en buiten de O.L.V.- of Buitenkerk*. Hierin ook de geschiedenis van het orgel, blz. 57-60. Ook opgenomen in *Kamper Almanak 1976/1977*, blz. 171-245.
- (10) Archief O.L.Vrouwkerk (hierna AOK), inv.nr. 1319, aankoop 1975. Atelier Mengelberg, Utrecht. Ook het afgebroken baldakijnaltaar was van Mengelberg. Aangekocht van de r.k. parochie in Dieren, die een nieuwe kerk bouwde, waarin voor dit altaar geen plaats was.
- (11) Aangekocht uit het opgeheven bisschoppelijk museum van Haarlem, 1975. Oorspronkelijk afkomstig uit de r.k. kerk van Overveen. Op de onderkant van het boek dat de engel vasthoudt staat: I. Cressant, fecit 1760. De aankoop van deze preekstoel voor de parochie Kampen werd betaald door pater T. Wezenberg.

GESCHIEDENIS ORGELS

Op 28 november 1380 werd in de O.L.Vrouwekerk de O.L.Vrouwebroederschap opgericht. die twee doeleinden wilde nastreven: 1e de bevordering van het geestelijk leven en 2e de armenzorg. Van deze broederschap is nog een aantal archiefstukken voorhanden(1), maar helaas niet uit de tijd van de oprichting. Toch weten we nog wel iets uit die oude tijd en wel door een brief(2) uit 1520 die door de memoriemeesters werd gestuurd naar de bisschop van Utrecht, Philips van Bourgondië, ter bevestiging van het doel van de broederschap. In deze brief geven de memoriemeesters een opsomming van allerlei zaken de memorie betreffende. Belangrijk is het volgende: '... dat men elke zaterdag met twee dienaren als diaken en subdiaken en de priesters en de schoolkinderen een zingende mis in O.L.V.-kerk zou houden, terwijl tevens *op het kleine orgel der kerk dat aan de broederschap behoorde* zou worden gespeeld en de grote klok zou worden gebeierd.' Verder werd geschreven dat de broederschap vijf altaren met toebehoren aan de kerk had geschonken (vier zijn er met name bekend: O.L.Vrouwe-, St. Jacob-, Aller Zielen- en O.L.Vrouw in Nodenaltaar). Ons interesseert nu het meest het gegeven over het kleine orgel van de broederschap. We mogen er van uitgaan dat de broederschap bij de oprichting niet direct over zoveel geld beschikte dat ze dadelijk een orgel en vijf altaren kon schenken. Daar zal een aantal jaren overheen gegaan zijn. Daarnaast is er het gegeven dat er gebeierd moest worden met de grote klok. En klokken hangen in een toren of in een dakruiter, maar we weten niet zeker of er direct al een toren(tje) bij de kerk was en we weten ook niet of de dakruiter, die op oudere gravures vaak op het dak van de kerk staat afgebeeld, klokken bevatte. Wel weten we dat in 1453 door de stad Kampen(3) lijfrenten verkocht worden om daarmee o.a. de bouw van de toren van de O.L.Vrouwekerk te bekostigen. In 1463 is er sprake van het stellen van de uurklok in de O.L.Vrouwekerk(4). Hangt er dan al een klok in de toren die de uurklok genoemd wordt? Nog weer later, in 1481, giet Geert van Wou(5) drie nieuwe klokken voor de toren en in datzelfde jaar krijgt Andries Goertsz(6) de opdracht om een nieuw klokhuis in de toren te bouwen waarin in totaal zes klokken gehangen kunnen worden. Geert van Wou giet drie nieuwe klokken en er waren misschien al drie klokken dus in totaal zes. Uit al deze gegevens zou ik willen afleiden dat het 'kleine orgel' van de broederschap omstreeks 1455/1460 in de kerk werd geplaatst. Een preciese datum is echter niet te geven.

Bekend is ook dat dit orgel een plaats kreeg in de buurt van het priesterkoor. Bij de restauratie 1963-1976 werden op plm. 6 m hoogte sporen van balkgaten gevonden in de muren van de absis rechts naast het priesterkoor en bleek er via de wenteltrap achter deze absis een toegang geweest te zijn tot deze balklaag. Dit zou er op kunnen wijzen dat het oudst bekende orgel zich hier bevonden zou hebben. In 1592 werd dit 'kleine orgel' door mr. Cornelys, afkomstig uit Zwolle, overgebracht naar de Broederkerk.

Wanneer het tweede, grote orgel werd geplaatst is niet bekend. Maar in de brief van 1481 door het stadsbestuur van Kampen geschreven aan het stadsbestuur van Groningen over het niet goed verrichte werk door de Groninger orgelmaker ten Damme wordt gesproken over 'die orgelen' dus zijn er dan al twee orgels.

In 1572 was er een kerkplundering en in 1580 woedde de beeldenstorm door het gebouw. Zijn toen ook de orgels beschadigd? Duidelijke gegevens ontbreken hierover en ook over het gebruik van het orgel bij de protestantse eredienst. Niet altijd werd orgelspel gewaardeerd. De stedelijke overheid moest nogal eens ingrijpen om een orgel te behou-

den en soms ook diep in de huidel tasten voor herstel.

In het orgel zitten op een aantal pijpen inscripties die verwijzen naar de orgelbouwersfamilie Slegel. Dat zou betekenen dat er aan het eind van de zestiende eeuw reparaties aan het orgel verricht zijn.

Als in 1607 het bovenste deel van de toren naar beneden komt, met de klokken van Geert van Wou uit 1481, loopt de kerk schade op aan het dak en het gewelf boven het orgel. Er wordt niet over het orgel gesproken, wat toch wel voor de hand zou liggen bij vallend puin. Misschien was het orgel niet in gebruik en was het vermelden van schade aan het instrument daarom niet van belang.

In 1625 werden herstellingen aan de kerk uitgevoerd met name aan het gewelf boven het orgel. Als herinnering hieraan zit er in de muur achter het orgel, tegen de gewelfrand, een gedenksteen met het opschrift: Clamer ter Heide, k.meest. Anno 1625.

Enige jaren daarna, 1629, is er een gesprek met Jan Morlett II over reparatie van het orgel. We weten niet wat voor reparaties er gedaan zijn. Na diverse kleine reparaties werd er in 1656 weer groot onderhoud gepleegd door Jan Morlett III. Hierna gaat het wat onderhoud betreft weer achteruit. Begin 18e eeuw is er helemaal geen officieel onderhoud.

In 1743 komt voor het eerst de naam Albert Antoni Hinsz ter sprake voor onderhoud van de drie grote Kamper orgels. In 1754 krijgt hij opdracht het orgel grondig te herstellen. Hierbij is misschien ook het stadswapen, dat in 1592 genoemd wordt, door hem vervangen door de toen in de mode komende zonneklok. Aan het eind van de 18e eeuw horen we nog weinig over het orgel.

Als in 1809 de kerk weer aan de katholieken komt is er direct grote activiteit voor wat het orgel betreft. Graag zouden we geweten hebben hoe het orgel er uitzag, hoe de toegang tot het orgel was en of bv. het orgel op zuilen stond en voorzien was van een balustrade. Wel weten we dat het orgel door L. v.d. Brink uit Amsterdam werd veranderd en ook dat er een oxcaal of zangertribune werd gebouwd waar het orgel op geplaatst werd.

In 1874 werd het orgel geheel gedemonteerd in verband met het bouwen van een groter oxcaal, ontworpen door architect A. Tepe. Zwier van Dijk verrichtte deze werkzaamheden. Het zou dan zo'n 100 jaar duren voor het orgel weer een grote revisiebeurt zou ondergaan, uitgevoerd door de firma Vermeulen in Alkmaar.

We weten dat het orgel in de O.L.Vrouwekerk er een is met een rijke historie: oud in jaren en met een grote klankrijkdom. Dat is iets waar de parochie best trots op mag zijn. Het geeft ook de verplichting dit 'erfgoed der vaderen' in stand te houden.

- (1) J. Don, *De archieven der Gemeente Kampen*, dl. II, blz. 70 e.v., O.L. Vrouwememorie, inv.nr. 11-130.
- (2) GAK. OA, inv.nr. 211, nr. 310/311
Verder: J. Nanninga Uitterdijk, *Onze Lieve Vrouwe Broederschap te Kampen*, in: *Verslagen en Mededelingen Vereniging Overijsselsch Regt en Geschiedenis*, negende stuk, 1874, blz. 29-40.
- (3) *Charters en Bescheiden* (hierna: Ch. en Besch.), dl. I, blz. 195 nr. 616.
- (4) K. Schilder, *Digestum Vetus 1448-1478*, nr. 610.
- (5) *Ch. en Besch.*, dl. I, blz. 263 nr. 831.
- (6) *Ch. en Besch.*, dl. II, blz. 280.

Voor de verdere vindplaatsen van gegevens betreffende dit hoofdstuk verwijs ik naar de hier onder volgende Chronologische lijst.

CHRONOLOGISCHE LIJST VAN GEGEVENS

1380 De O.L.Vrouwekerk was omstreeks deze tijd in zijn huidige vorm voltooid en kon in gebruik worden genomen. Er werd een Broederschap van Onze Lieve Vrouw opgericht die zorg droeg voor de inrichting van de kerk en in de loop van de tijd vijf altaren en een klein orgel schonk, dat ergens in de buurt van het priesterkoor een plaats vond.

J. Nanninga Uitterdijk, Onze Lieve Vrouwe Broederschap te Kampen in: *Verslagen en Mededelingen Vereeniging Overijselsch Regt en Geschiedenis*, negende stuk, 1874, blz. 31.

1455-1468 (?)

Uit een brief van 1520 blijkt dat deze broederschap een orgel bezat waarop gespeeld kon worden.

Zie 1380.

1481 Brief van het Kamper Stadsbestuur aan de Magistraat van Groningen, waarin men zijn beklag doet over het niet nakomen van een contract door Mr. Johan ten Damme, over verbetering van 'de orgelen' in de Buitenkerk.

Hij zou volgens dit contract de orgels 'vermaken en toe accoedieren'. Er is dus sprake van al bestaande orgels.

Ch. en Besch., dl. I. blz. 263, nr. 831, ged. 31 jan. 1481; Oud Archief inv.nr. 219.

1505 Het orgel in de O.L.Vrouwekerk werd tot voorbeeld gesteld bij de bouw van een nieuw orgel in de St. Michaelskerk te Zwolle: 'achter in den stoel sullen wesen drie distincte stemmen tsaemen 3 voet als eyn doeff. it ffloyten, it eyn cymbalken daerop in sulcken manyren als dat posityff in den stoel is tot Campen in onsen Lieven Vrouwen kercke'.

Zie Vente. *Bouwstoffen*, blz. 177.

1505 Er is sprake van de bouw van een nieuw orgel voor de O.L.Vrouwekerk, gebouwd door Johan van Koblenz (Jan van Covelen).

Maarten Seijbel. *Orgels in Overijssel*, Sneek 1965, blz. 48vv.

1522 6 oktober

Genoemd wordt een Mr. Andries als organist in de O.L.Vrouwekerk. Gemeente Archief Kampen (hierna GAK). RA., inv.nr. 79, folio 11v en ook folio 199v., 3 maart 1523.

1529 Vermeldt wordt als organist: Mr. Frans.

Zie: *Bouwstenen*, Tweede Jaarboek Ver. voor Noord-Ned. Muziekgeschiedenis, 1872-1874, blz. 17.

1542 29 mei

Mr. Andries Geertsz., organist in de O.L.Vrouwekerk. GAK, inv.nr. 80, folio 23.

1551 9 januari

Burgemeesteren, schepenen en raad van Kampen verklaren, dat provisoren en kerkmeesters van de O.L.Vrouwekerk aan Mr. Johan Geertszoen opgedragen hebben het orgel te bespelen en vier missen per week te begeleiden aan het St. Martensaltaar aldaar en verzoeken de bisschop of zijn vicaris, Johan voornoemd,

daartoe te ontvangen en te bevorderen.

Ch. en Besch., dl. III. blz. 66. nr. 2016.

1557 17 november

Mr. Godtschalck then Indyck en Claes Igerman in Loco mr. Herman van der Vecht, schepenen van Campen, oorkonden, dat Mr. Johan Geertsen, organist in O.L.Vrouwekerk, met mr. Henrick van Vinden zijn momber, verkocht heeft aan Engbert Gijssen en Hille zijn vrouw, 12 heren pond per jaar uit zijn huis, erve en hof, gelegen in de Nyestrade tussen Schipper Idze en Geze Dubboltz., strekkende achter aan de Hofstrate.

J. Don. *De Archieven*, dl. II, pag. 531, no. 1564.

1566 28 januari

Genoemd wordt Mr. Johan, organist, die woont op een erf dat uitkomt in de O.L.Vrouwesteeg.

GAK, RA., inv.nr. 147.

1570 Item euth beveel der E. Raedsz geschonken haer Johann Berrentsz Organist inn Onze Luuven Vrouwen Kercke alhier voer sijnn moyte end dienst int leveren van grote gerepareerden Orgels in St. Nicolaes Kercke gedaan, 8 h. pont 8 st. br.

GAK, AO, inv.nr. 443 (Sted. Rek. 1570).

1590 (?) Op zevenenveertig pijpen staan nummers en op vijfenveertig, met name 16e eeuwse pijpen, staan tooninscripties die verwijzen naar een lid van de Slegel-familie die ook orgels bouwde of repareerde in Hattem, Grote kerk; Deventer, Bergkerk en in de Broederkerk in Kampen. Deze werkzaamheden werden verricht in het laatste kwart van de zestiende eeuw.

Onno B. Wiersma. Het orgel in de Buitenkerk te Kampen, in: *Visitatio Organorum*. Afscheidsbundel Prof. M. A. Vente, 1980. blz. 587-602.

1592 Item betaelt Wendele in den Franckrijk, dat de orgelmaecker van Swolle, tot hoeren huysse verteert hefft, als hem anbestaedet worde, het cleyne orgel uth Buytenkercke in de Broederkercke toe versetten - 4 herenponden.

Item mr. Cornelys orgelmaker voerscr. noch betaelt alsoedane 2 dalers, 't stuck 30 stuyver, als sijn huysfrouwe tot een vereeringhe beloofft weren, van wegen der reparatie van't grote orgel in de Buytenkercke - 4 herenponden, 4 stuyver.

Item Boldewijn Bouwsz. betaelt van't stadtzwapen boven in 't orgel staende, toe schilderen - 3 herenponden, 4 stuyver.

Item betaelt Gijsbert Voet, dat hij ant orgel mit verwen, stof-fyren ende vergulden hadden verdient nae luyt sijn cedula - 12 herenponden.

GAK, OA, inv.nr. 465, (Sted. Rek. 1592).

1625 (?) Het oudste gedeelte van het orgel dateert uit omstreeks 1625, maar stond toen niet in de huidige orgelkas. Enkele registers zijn nog uit deze tijd overgebleven: Roerfluit 8, Octaaf 4, Quintfluit 2 2/3, Holpijp 8, Octaaf 2, Prestant 4, Prestant 8 en de frontpijpen van gehamerd lood.

AOK, inv.nr. 1858 (gegevens orgel)

1629 Den 16 november 1629 hebben gedeputeerde eens, Ed. Raedes met Jan Morlett (III) organir in conferentie geweest wegens het

repareren der beyde orgelen in de broeder- en buitenkerke. comp.
an pensie 4-9-0.

GAK. OA. inv.nr. 1520.

1633 Amsinck Amsinck en de dootgraver van de buitenkerk wegens 't
buitenorgel te blasen. als Morlett 't selve corrigeert. betaelt
2-13-0.

GAK. OA. inv.nr. 1524.

1634 21 februari

Het jaarlijks onderhoud der orgels te Kampen wordt aanbesteed.

GAK. OA. inv.nr. 26, fol. 4.

1634-1674

Jan Morlett wordt genoemd voor het jaarlijks onderhoud van de
orgels in Boven-, Broeren- en Buitenkerk, voor 72-0-0 Car. gld.

GAK. OA. inv.nr. 1525 t/m 1538.

1639 H.V.B. organist.

H.C. Diender. *Zerkenlijst Onze Lieve Vrouwe- of Buiten-
kerk*, zerk nr. 65, Kampen 1984.

1642 Amsen Ansingh voor blaesen van Buyten orgel 4-0-0.

GAK. OA. inv.nr. 1533. Extraordinari en allerly uytgaven.

1651 Grote reparatiebeurt aan de 'Stads drie Orgelen' door Mr. Ger-
rijt Janssen Kevelham. orgelmaker. Totaal voor 300 Car. Gld.

GAK. OA. inv.nr. 1542.

1652 Het jaarlijks onderhoud van de orgels wordt opnieuw aanbesteed.

GAK. Stadsresoluties 31-1-1652.

1656 Jan Morlett III maakt een contract op met de magistraat van
Kampen voor de reparatie en verbetering van de orgels in de
Broeder- en de Buitenkerk. Vastgelegd wordt dat er een algehele
reiniging van pijpen en windladen zal plaatsvinden, er komt een
nieuwe windvoorziening en de frontpijpen worden voorzien van
bladtin. Verder wordt het orgel geïntoneerd en gestemd. In 1658
wordt aan Johan Morlet wegens het repareren van de orgelen in de
Buyten- en Broederkerk zijn laatste termijn van 250-0-0 car.
gld. betaald.

Bijkomende kosten waren 113-0-0 car. gld.

GAK. OA. inv.nr. 1549.

1696 29 juni

Johan Duyschot uit Amsterdam krijgt het onderhoud van alle
Kamper orgels voor 36 car. gld. per jaar.

GAK. OA. inv.nr. 33, fol. 106v.

1712 21 februari

Joost Dirck Jalinck krijgt voor 20 car. gld. het jaarlijks
onderhoud van de Kamper orgels.

GAK. Stadsresoluties 21-2-1712.

1726 Aantekening 'Dat de orgels in dese stadskerken worden gerepa-
reerd en voorzien'.

GAK. OA. inv.nr. 37, fol. 48v.

- 1732 21 februari
Vermeld wordt: 'dat mag worden gecontinueerd met de nodige reparatie aan de torens, kerken en de orgels...'
GAK. OA. inv.nr. 48, fol. 124v.
- 1743 Albert Antoni Hinsz, orgelmaker te Groningen, heeft het onderhoud van de orgels in de Boven-, Broeder- en Waalse kerk voor 100 car. gld. per jaar. De Buitenkerk wordt niet genoemd.
GAK. OA. inv.nr. 38. fol. 160v., 161
- 1743 5 november
Everwijn Dullingen, organist van Broer- en Buitenkerk komt te overlijden. In zijn plaats wordt tot organist aangesteld Bernhardus Bruinier. Salaris: 400 car. gld. per jaar.
GAK. OA. inv.nr. 38, fol. 161
- 1752 21 februari
Voorstel om het orgel van de Buitenkerk te laten repareren. Dat zal pas gebeuren 'So haast de financiën sulx permitteren'.
GAK. OA. inv.nr. 49. fol. 100
- 1753 14 mei
De gebarsten klok uit de Buitentoren wordt verkocht en de opbrengst bestemd voor reparatie van het orgel in de Buitenkerk.
GAK. OA. inv.nr. 622 en 623
- 1754 Aan Albert Antoni Hinsz werd opdracht gegeven het orgel in de Buitenkerk geheel te restaureren en in een nieuwe kas te plaatsen, ontworpen door G. Stromberg. Hinsz gebruikte veel materiaal uit het oude orgel, maar er kwamen ook enkele nieuwe stemmen bij. De windladen en de vier blaasbalgen werden nieuw(1). Januari 1755 ontvangt hij het restant van zijn arbeidsloon, zijnde 550 guldens(2). In de kleppenkast van de beide door hem gemaakte manualen staat: Anthoni Hinsz, orgelmaker Groningen, me fecit 1754(3)
- De dispositie luidde(4):
<u>Onder manuaal:</u>	<u>Boven manuaal:</u>	<u>Pedaal:</u>
7 stemmen	10 stemmen	eene stem
Praestant 8v	Octaav 4v	Trompet 8v
Quintad. 16-	Holpijp 8-	
Fluitdoes 8-	Quintadene 8-	
Octaav 4-	Fluit 4-	
Speelfluit 4-	Super Oct. 2-	
Mixtuur 6st	Gemshoorn 2-	
Scharp 3.4	Ged. Quint 3-	
	Sexquialt. 2.3st	
	Cornet 3-	
	Trompet 8v	
1. GAK. OA. inv.nr. 622, fol. 29, 32v en 33r+v.
 2. GAK. OA. inv.nr. 39, fol. 125v.
 3. AOK. inv.nr. 1858 (gegevens orgel)
 4. J. Hess. *Dispositien der merkwaardigste Kerk Orgelen.* enz.. 1774, pag. 46: 'Het Orgel in de Buytenkerk, met twee Hand-Clavieren en een Pedaal van een stem, heeft 18 stemmen.
- 1790 Willem van Heerde huurt een plaats 'onder 't orgel'.
AOK. inv.nr. 158 (Kasboek 1781-1809)

1809-1810

Op 17 maart 1809 werd door koning Lodewijk Napoleon de Buitenkerk toegewezen aan de katholieken van Kampen. Op 7 augustus werden de sleutels overgedragen aan pastoor B. Doorenweerd. Onmiddellijk begon men met de werkzaamheden om de kerk in te richten voor de r.-k. eredienst. Ondanks het feit dat pastoor Doorenweerd vaak uitvoerige informatie geeft over allerlei zaken, vertelt hij niets over de situatie van het orgel bij de overdracht van de kerk. Er moest bij het orgel plaats zijn voor het zangkoor en daarom werd het orgel op een oxcaal geplaatst.

Oxcaal: 23 sept. 1809: 'aan het werkvolk dat snags heeft door-gewerkt met het heywerk onder de graaven voor het oczaal f 6-15-0'(1). Het ontwerp van het oxcaal was van Johan Figghe, uitvoerder was timmerman B. Leembroek. Totale kosten f 2700,00.

Orgel: Het kerkbestuur nam contact op met orgelmaker L. van de Brink uit Amsterdam en reeds in augustus 1809 gingen kisten met orgelpijpen met het beurtschip naar Amsterdam. Van de Brink stuurde in oktober een tekening van de nieuwe orgelkas (kosten f 1200,00)(2) waaraan door baas Figghe enige verbeteringen werden aangebracht. Deze tekening werd met het getekende contract teruggezonden(3). Dan duurt het tot mei 1810 voor we weer iets vernemen over de werkzaamheden. Pastoor Doorenweerd is naar Amsterdam geweest in verband met de kwestie van het niet meer mogen begraven in de kerk en hij logeerde bij de paters franciscanen aan het Waterlooplein. Met hetzelfde schip als waarmee hij op huis aan zeilde komt ook de orgelkas in Kampen aan: '... zo dat wij den 12. na den middag weder te Kampen aankwamen, met de kast van het orgel, die in die week door de Timmerman, die deselve vervaardigd had, in elkaar werd gezet'(4). Het werk ging verder en in juni werd het schilderen en vergulden van de kas aangenomen door schildersbaas Berber voor f 125,00(5). In juni kwam ook de orgelmaker naar Kampen met het orgelwerk om het in orde te brengen. In september schiet het werk al op: Het orgel begon nu al met enige registers te spelen, nadat op den vierden van Herfstmaand (september) de W.E.H.W.G. heer A.P. de Braconier de eerste pijp gezet en W.G. heer B. Kesselaar den eersten toon gegeven had(6). Ook de zangers van de beide koren werden uitgenodigd om het bijna voltooide orgel te komen bezichtigen en het 'eens te beproeven'(7). Kosten oxcaal f 2700,-, kosten reparatie en uitbreiding orgel f 1600,- en schilderwerk f 275,-(8).

AOK. (1) inv.nr. 159 (Kasboek 1809-1810); (2) inv.nr. 195 (Notulen Kerkbestuur 1809-1839. blz. 14); inv.nr. 54 (Dagboek past. Doorenweerd, dl. I, blz. (3) 73-74. (4) 136. (5) 170. (6) 204 en (7) 217); (8) inv.nr. 1803

1810 De Dispositie luidt dan:

<u>Groot manuaal:</u>	<u>Klein manuaal:</u>	<u>Pedaal:</u>
1 Prestant 8v	1 Spitsfluit 4v	Aangehangen.
2 Bourdon 8	2 Prestant 4-	twee handcl.
3 Octaaf 4-	3 Holpijp 4-	vier blaasb.
4 Fluit 4-	4 -	tremulant:
5 Mixtuur 3.4	5 Woudfluit 2	koppeling;
6 Quintad. 3.4st	6 Fluit alleen	afsluiting;
7 Cornet 3-	voor de twee	ventiel
8 Quintfluit 2-	bovenste oct.	
9 Octaaf 2-	7 Sexqualt. 3.4st	
10 Trompet 8-	8 Superoctaaf 2v	

Manuscript Broekhuizen. Ned. Ver van Muziekgesch.

- 1810 24 oktober
 Feestelijke ingebruikname van de kerk. Dat men er niet een eigen parochie-gebeuren van maakte, maar ook een stadsgebeuren, moge blijken uit het feit dat er stoelen uit de St. Nicolaas- of Bovenkerk werden geleend en dat de 'Stads-Organist Van der Dussen verzocht was eene musicale Misse te spelen en voor die dag het koor te besturen'.
 AOK, inv.nr. 54 (Dagboek Dooreuweerd, dl. I, blz. 259).
- 1810 Adema vermeld in zijn rapport dat H.E. Freytag aan het orgel gewerkt zou hebben. Hij geeft echter geen bron voor dit gegeven.
 AOK, inv.nr. 1858 (gegevens orgel)
- 1811 5 maart
 Twee brieven aan de orgelmaker, een per schip en een per post, inhoud onbekend.
 AOK, inv.nr. 160 (Kasboek 1810-1827, blz. 16)
- 1811 29 juni
 Een brief aan de orgelmaker, inhoud onbekend.
 AOK, inv.nr. 160 (Kasboek 1810-1827, blz. 16)
- 1811 13-16 juli:
 Betaald aan de orgelmaker voor reparatie en stemmen f 29,00. Dirk Stevens, blaasbalgtrapper, helpt vier dagen bij de reparatie van het orgel.
 AOK, inv.nr. 160 (Kasboek 1810-1827, blz. 16)
- 1811 5 september
 Op het orgel staat een 'zonneklok' die ook in het Reglement voor de koster genoemd wordt:
 Art. 12: Hij zal verplicht zijn het Horlogie voor het orgel op de kerk en feestdagen aan de gang te maken ... Het zal deze klok zijn die gerepareerd wordt door Jourt de Vries voor f 2.00.
 AOK, inv.nr. 54 (Dagboek Dooreuweerd, dl. I, blz. 240)
 AOK, inv.nr. 160 (Kasboek 1810-1827, blz. 17)
- 1813 30 oktober
 Brief aan de orgelmaker te Amsterdam, inhoud onbekend.
 AOK, inv.nr. 160 (Kasboek 1810-1827, blz. 57)
- 1819 3 juni
 Reparatie van het orgel door A. van Gruisen f 78-10-0.
 AOK, inv.nr. 178 (Kasboek 1819-1824, blz. 15)
- 1825 6 oktober
 Aan de orgelmaker Van Gruysen voor reparatie f 20.00.
 AOK, inv.nr. 179 (Kasboek 1824-1831, blz. 36)
- 1827 15 augustus
 W. van Gruisen voor stemmen f 15-25-0.
 (W. van Gruysen is een zoon van A. van Gruysen.)
 AOK, inv.nr. 179 (Kasboek 1824-1831, blz. 76)
- 1829 3 oktober
 Stemmen van het orgel door Van Gruisen.
 AOK, inv.nr. 179 (Kasboek 1824-1831, blz. 109)

- 1846 Twee nieuwe kolommen onder het orgel f 150.00.
Bedoeld zullen zijn twee nieuwe kolommen onder het oxcaal waar het orgel opstond.
AOK. inv.nr. 239 (Register Memoriale. blz. 9)
- 1847 2 maart
De heer Naber, orgelmaker te Deventer, wordt aangeschreven om zo spoedig mogelijk met de restauratie van het orgel te beginnen.
Begroot op f 150.00.
AOK. inv.nr. 196 (Notulen Kerkbestuur 1840-1861)
- 1847 5 mei
Reparatie en stemmen van het orgel door Naber f 180,00.
AOK. inv.nr. 162 (Kasboek 1846-1857)
- 1852 18 mei
Stemmen van het orgel door Naber f 15,00.
AOK. inv.nr. 162 (Kasboek 1846-1857)
- 1854 6 november
Zwier van Dijk voor reparatie aan het orgel f 2.00.
AOK. inv.nr. 162 (Kasboek 1846-1857)
- 1857 27 maart
Inventaris der, aan de parochiale kerk van de H. O.L.Vrouw Hemelvaart te Kampen toebehorende voorwerpen, enz. enz.
afd. IV: verschillende goederen: twee orgels (met het tweede orgel is het orgel in de schuilkerk bedoeld, dit is echter nooit in de O.L.Vrouwekerk geplaatst geweest, maar stond nog in de gesloten schuilkerk en was dus eigendom van de parochie).
AOK. inv. nr. 187 (inventarissen. pakket)
- 1857 juni/juli
Orgelmaker Van Dijk krijgt f 100,00 extra voor het naar achteren verplaatsen van het orgel op het oxcaal omdat de ruimte voor het zangkoor te klein is. Het werk wordt wat te duur en daarom mag hij alleen het noodzakelijkste herstellen. Hij zal nu o.a. de blaasbalgen repareren en de rest uitstellen tot volgend jaar(1). In de kerkbestuursvergadering van 21 oktober 1857 wordt de penningmeester gemachtigd aan orgelmaker Van Dijk f 300.- uit te betalen. De kwitantie is gedateerd 22 mei 1858(2).
Bij dit werk wordt hij geholpen door:
Derk Hennephof timmerman
werkzaam bij H. Plos 1857(3) (rechts naast het klavier)
(1) AOK. inv.nr. 196 (Notulen Kerkbestuur 1840-1861)
(2) AOK. inv.nr. 1845 (gegevens orgel)
(3) AOK. inv.nr. 1868 (gegevens orgel)
- 1858 Voor het stemmen van het orgel door Z. v. Dijk f 15,_.
AOK. inv.nr. 1845 (gegevens orgel)
- 1858 3 juni
K. v. Hulst repareert aan het orgel voor f 2,75.
AOK. inv.nr. 1846 (gegevens orgel)
- 1862 In de kerk staat een orgel met 18 stemmen.
AOK. inv.nr. 155 (Inventaris parochie, 1862. afd. III, nr. 11)

ONTVANGEN

van het Parochiaal Kerkbestuur te Kampen
de som van *Drie honderd Gulden Ned. Court.* voor reparatie en in order brenging van het orgel in de Parochiekerk, alhier.

Kampen den 22 Mei 1858.

Zegge f 300.—

Z. Van Dijk.

Kwitantie van Zwier van Dijk uit 1858 (AOK)

1863-1866

Jaarlijks stemmen van het orgel door Van Dijk. f 15.00.
AOK, inv.nr. 163 (Kasboek 1861-1869)

1868 27 maart

De voorzitter brengt in de kerkbestuursvergadering ter tafel, dat er in het orgel nog verscheidene registers zijn, welke tot nu toe ongebruikt zijn gebleven. Men besluit het in orde te laten maken. Kosten f 300.00.

AOK, inv.nr. 197 (Notulen Kerkbestuur 1862-1883)

1871-1882

Jaarlijks stemmen van het orgel door Z. van Dijk. f 15.00.
AOK, inv.nr. 164 (Kasboek 1870-1882)

1874-1875

Op 3 juli 1874(1) vond de aanbesteding plaats van een nieuwe 'tribune' onder het orgel. Het ontwerp was van architect A. Tepe(2) en het werd gegund aan G.J. Laarman voor f 1074,00. Een en ander was het gevolg van het feit dat de Gemeente Kampen toestemming verleende om de doorgang tussen kerk en toren weer open te maken en de windvoorziening van het orgel in de toren te plaatsen. Hiervoor moest het orgel geheel gedemonteerd worden, het oude oxcaal afgebroken en het nieuwe weer worden opgebouwd. Januari 1875 werd aan Van Dijk f 164,85(3) betaald. In februari werd gemeld dat de begroting met f 270.00 was overschreden wegens het vele extra werk.

Diverse medewerkers lieten hun sporen achter(4):

1874 'W.J. Laarman, 17 dec. 1874 is het nieuwe chor gemaakt. De Aannemer G.J. Laarman' (onderzijde pedaalpodium).

1875 'Derk Hennephof (timmerman) en B. Breyinck en H.J. Dieters (organist) 14 mei 1875' (staat op rechtse kastdeur)

AOK, (1) inv.nr. 197 (Notulen Kerkbestuur 1862-1883); (2) inv.nr. 1855 (gegevens orgel); (3) inv.nr. 164 (kasboek 1870-1882); (4) inv.nr. 1857 (gegevens orgel)

1876-1882

Stemmen van het orgel door Van Dijk.
AOK, inv.nr. 164 (Kasboek 1870-1882)

Kampen, den *zaterdag* 1890

NOTA

Voor de *R.C. Kerk te Kampen*

van **J. PROPER,**
Kerkorgelfabrikant, = KAMPEN.

Voor het stemmen en jaarlijksch
onderhoud van het Kerkorgel

in dank *volgens*
in 1900

de Somma van *15*

Weled. Heer!

Bovenstaande heb ik het genoegen Uweled. de rekening over 1900 aan te bieden,
niet twijfelende of dezelve zal accoord bevonden worden.

Verblijve onder minzame aanbeveling met de meeste Hoogachting

Uweled. dw. dr.

J. Proper

1883 17 oktober

De voorzitter van het kerkbestuur deelt mee dat het orgel wel eens mag worden schoongemaakt en dat er ook enige reparaties zijn. Orgelmaker van Dijk voor reparatie f 250,00.

AOK, inv.nr. 197 (Notulen Kerkbestuur 1862-1883); inv.nr. 239 (Register Memoriale, pag. 35)

1898 2 maart

De voorzitter deelt aan het kerkbestuur mee, dat aan het orgel noodzakelijke reparaties zijn. Door orgelmaker Proper worden de onkosten geschat op f 170,00.

AOK, inv.nr. 198 (Notulen Kerkbestuur 1884-1940)

1901-1921

Jaarlijks stemmen van het orgel door Proper.

AOK, inv.nr. 1847 (gegevens orgel)

1913 Er worden drie staande, houten engelen met vleugels en ba-zuin van het orgel verwijderd en verkocht. Er werden in dat jaar een aantal 'overtollige' goederen verkocht, zoals kasten, balk-sleutels, doopvont enz. De totale opbrengst was f 931,08.

Mededeling van oud-kerkmeester H. Th. Keijzer.

AOK, inv.nr. 238 (Register Memoriale, afd. III, 1913)

1915 februari

Proper hersteld orgel en blaasbalgen voor f 280,00.

AOK, inv.nr. 166 (Kasboek 1912-1923)

1922 sept./okt./dec., 1923

Vergunning van B. en W. van Kampen om een electromotor van één paardekracht in de toren te plaatsen, die zal dienen voor wind-toevoer van het orgel, in 1923 in gebruik genomen. Het Bisdom verleende tevens machtiging om het orgel te laten schoonmaken en waar nodig te herstellen. Totale kosten f 1053,40. Het werk werd door Proper uitgevoerd.

AOK, inv.nr. 1857 (gegevens orgel)

AOK, inv.nr. 166 (Kasboek 1912-1923)

1932 Correspondentie met de heer J. Adema te Amsterdam over ver-andering en/of restauratie van het orgel.

AOK, inv.nr. 1858 (gegevens orgel)

1934 15 april

Stemmen van het orgel door Van Loghem.

AOK, inv.nr. 167 (Kasboek 1924-1934)

1939 augustus

Beslissing van de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg: 'Het orgel in de O.L.Vrouwekerk te Kampen behoort tot de kunstwerken, die bescherming zullen genieten tegen vordering om versmolten te worden voor militaire doeleinden'. Met bijbehorende oorkonde, die tot 1964 bij het orgel hing.

AOK, inv.nr. 1859 (gegevens orgel)

1940 16 september

Machtiging van het Bisdom tot het doen van reparaties aan het orgel tot een bedrag van f 400,00.

AOK, inv.nr. 1860 (gegevens orgel)